

YHTEISÖhautomo –hankkeen opintomatka Kainuun Ihmeet 19.–21.4.2013

RAPORTTI

PERJANTAI 19.4.2013

Yhteisöhautomo-hankkeen opintomatka suuntautui tällä kertaa Kaiuuseen. Opintomatkan teemana oli osuuskuntatoiminta ja lähipalvelut.

Pohjolan Liikenteen linja-auto starttasi Pohjois-Listä perjantaiamuuna klo 7.00. Matkareitti oli nelostietä pitkin Kärämäelle, josta jatkettiin Kajaaniin. Matkalle oli sovittu paikkoja, mistä poimittiin kyytiin lisää osallistujia eri toimintaryhmien alueelta. Myötälleen alueen osallistujat tulivat Linja-autolla suoraan Kuusamosta Kajaaniin. Tällä järjestelyllä pystyttiin saamaan heidän lähtöaikansa inhimilliseksi.

LOUNASRAVINTOLA LINNASALI

<http://www.osuuskuntakirjokansi.fi>

Kajaanissa tapasimme Myötälleen osallistujat Lounasravintola Linnasalissa, johon meille oli varattu ruokailu. Lounasravintola Linnasali on avoinna maanantaista perjantaihin ja sitä ylläpitää osuuskunta Kirjokansi.

Lounasravintolan asiakaskunta koostuu päiväkodin lapsista, opiskelijoista sekä yrityksistä. Vanhukset voivat tilata ruokaa myös kotiin, tämä palvelu toimii kaupunkialueella. Syötyämme maittavan lounaan osuuskunnan hallituksen puheenjohtaja Ilma Mikkonen kertoi meille osuus-

kunnan toiminnasta. Osuuskunta Kirjokansi on perustettu vuonna 1997 ja tällä hetkellä yrityksessä työskentelee päätoimisesti 15 henkilöä jotka ovat pääasiassa naisia.

Osuuskunnan palvelukokonaisuuteen kuuluu Lounasravintolan lisäksi, päiväkotitoimintaa sekä kotisiivous ja asiointipalveluja. Jokainen toiminta on oma yksikkönsä ja toimivat ikään kuin omana yrityksenään. Päiväkoti sekä lounasravintola toimivat vuokrakiinteistössä. Jäseniä osuuskunnalla on 19, joista viisi on aktiivisesti mukana toiminnassa.

Osuuskunta aloitettiin tarjoamalla asiakkaille kotipalveluja. Ajan myötä ovat mukaan tulleet lounasravintola sekä päiväkotitoiminta, jossa tällä hetkellä on hoidossa 50 lasta. Investointeja osuuskunta on tehnyt ravintolan keittiöön sekä päiväkodin tarvikkeisiin. Hankinnat on rahoitettu hakemalla Finnveralta lainaa. Osuuskunta Kirjokannen yrityksen tavoitteena on tarjota arkielämää helpottavia palveluja kajaanilaisille perheille ja yrityksille.

NAKERTAJA – HETTEENMÄKI

<http://www.nakertaja.net>

Ruokailun jälkeen lähdimme jatkaa matkaa kohti Nakertaja-Hetteenmäen kylätaloa Vanhista. Kylätalolla meidät otti vastaan toiminnanjohta-

ja Mauri Saastamoinen, joka esitteli meille kylätaloa sekä kertoi Nakertaja-Hetteenmäen historiasta sekä todella monipuolisesta nykyisestä toiminnasta.

Nakertaja-Hetteenmäen kyläyhdistys toimii alueella joka koostuu kahdesta asuinalueesta, Nakertajasta ja Hetteenmäestä. Aukkaita on noin 2 400 ja alue on suosittu niin vanhusväestön kuin lapsiperheiden keskuudessa. Kyläyhdistys on perustettu vuonna 1983 ja se on tehnyt alusta asti varsin tiivistä yhteistyötä kaupungin kanssa.

Kyläyhdistyksen tarkoituksena on ajaa alueensa asukkaiden etuja, parantaa alueen viihtyvyyttä ja kaikenpuolista hyvinvointia, lisätä yhteishenkeä sekä vaalia alueen perinteitä. Kyläyhdistyksen hankekausi alkoi 1990-luvun lopussa. Siitä lähtien kyläyhdistys on hallinnoinut yhteensä 27 eri hanketta ja rahoitusta yhdistys on saanut monesta eri lähteestä.

Mauri Saastamoinen kertoi, että 2000-luvun puolessa välissä hankkeita oli meneillään niin paljon, että niiden pyörittäminen oli karata käsistä. Silloin todettiin, että 1-3 hanketta on järkevä määrä mitä voidaan hallinnoida kerralla. Tällä hetkellä kyläyhdistyksellä on meneillään Reippaasti

töihin –hanke, joka on tarkoitettu vaikeasti työllistyville työnhakijoille ja ajoittuu vuosille 2011 - 2014.

Kyläyhdistyksellä on varsin laajaa toimintaa, tästä kertoo myös liikevaihto joka vuonna 2012 oli 1 452 193 euroa. Liikevaihtoon on laskettu mukaan oma tulorahoitus, hankerahoitus ja työvoimapolitiittiset palkkatuet.

VANAHIS - KYLÄLÄISTEN OMA TALO

Vanahis on vanha hirsikoulu joka on siirtynyt kyläyhdistykselle vuonna 1999. Vanahis toimii koko kylän kokoontumispaikkana ja sieltä löytyvät omat tilat iltapäiväkerholle sekä nuorisolle.

Myös vanhemmat ”Ikinuoret” käyttävät tiloja säännöllisesti. Vanahikselta löytyy myös kuntokeskus, joka on kaikkien käytettävissä. Kiinteistöä vuokrataan myös erilaisiin tilaisuuksiin; syntymäpäiväjuhliin, lakiaisiin, rippijuhliin ja koulutuksiin.

PALVELUKESKUS AREENA

Palvelukeskus Areena tarjoaa kaikki perinteiset kyläapupalvelut ikäihmisille. Tarjolla on mm. lumityöpalvelua, pihojen kunnostusta, ruohonleikkuuta, pilkkeiden tekemistä ja pieniä remontteja. Palvelu on tarkoitettu vanhuksille tai muuten huonokuntoi-

sille henkilöille, jotka eivät itse selviydy jokapäiväisistä askareistaan.

Asiakkaita palvelukeskuksella on noin 50 henkilöä ja palkattua henkilökuntaa 12 kpl/kk. Palveluiden hinnat ovat eläkeläisille 18 eur/h ja muille 25 eur/h. Palvelun tavoitteena on mahdollistaa vanhuksen kotona asuminen mahdollisimman pitkään.

ILTAPÄIVÄKERHO

Kyläyhdistys pyörittää Vanahiksella iltapäiväkerhoa alueen 1-2-luokkalaissille. Kerho toimii päivittäin (ei kesäaikana) klo 12-17. Kerhossa käy noin 30 lasta ja se työllistää neljä työntekijää.

KYLÄYHDISTYKSEN HALLINTO

Toimistossa työskentelee kaksi henkilöä, jotka vastaavat kyläyhdistyksen hallinnosta, kirjanpidosta, hankkeiden hallinnoinnista, viestinnästä ja markkinoinnista. Omien toimintojen lisäksi on myös muutamia ulkopuolisia asiakkaita, joiden kirjanpitoa toimistolta hoidetaan. Kyläyhdistys työllistää suuren määrän ihmisiä, joista seitsemän toimii yhdistyksessä päätoimisesti.

Erilaisin tukitoimin on työllistetty yhteensä 153 henkilöä. Vuonna 2012 yhdistys työllisti yhteensä 160 henkilöä. Kyläyhdistyksen eri toi-

mintojen esittelyn jälkeen lähdimme tutustumaan Kierrätyskeskus Entrinkiin. Oppaaksi kierrätyskeskukseen meille lähti Mauri Saastamoinen.

KIERRÄTYSKESKUS ENTRINKI

<http://www.entrinki.fi>

Kierrätyskeskus Entrinki on Nakertaja – Hetteenmäen kyläyhdistys ry:n ylläpitämä kierrätystavaratalo, jossa myydään hyväkuntoista ja laadukasta, lahjoituksena saatua tavaraa. Saastamoinen kertoi, että kierrätyskeskuksessa löytyy tehtäviä joihin on helppo työllistää työttömiä.

Entringissä meidät otti vastaan kierrätysvastaava Auvo Rissanen. Hän esitteli kierrätyskeskuksen toimintaa sekä kertoi mitä tavaralle tapahtuu kun se saapuu kierrätyskeskukseen. Kierrätyskeskus ottaa vastaan tavaraa vuodessa seuraavat määrät:

Vaatteita 130 000 kg/v, huonekaluja 3 000 kpl/v, sähkölaitteita 50 000 kpl/v. Sähkölaitteet toimitetaan Entrinkiin keskitetysti koko Kainuun alueelta. Lisäksi kierrätyskeskuksessa toimii ongelmajätteen vastaanotto. Rissanen myös kertoi, ettei toiminta rajoitu pelkästään tavaroiden vastaanottoon, vaan kierrätyskeskuksessa toimii myös sähkölaitteiden-, polkupyörien- ja

pienkoneidenkorjaamo sekä ompelimo.

Kierrätyskeskuksen tuloilla kyläyhdistys rahoittaa muuta toimintaansa. Entringin tuotosta käytetään 60 % kierrätystoiminnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen (mm. tilavuokra, lämmitys, sähkö, uusiutuotteiden kehittäminen), 30 % Nakertaja-Hetteenmäen kyläyhdistys ry:n toimintaan (mm. kylätalon ylläpito, vanhusapu, nuorisotoiminta), 10 % muuhun yleishyödylliseen toimintaan (mm. SPR, Kajaa-nin srk, muut yhdistykset).

MAJOITTUMINEN RYYSYRANNASSA

Kierrätyskeskuksesta siirryimme bussilla majoituspaikkaamme Suomussalmella sijaitsevaan Lomakylä Ryy-syrantaan, jossa majoituimme neljään mökkiin. Lomakylän päärakennuksesta olivat vesijohdot jäätyneet eikä sinne tullut vettä, myöskään kahdessa mökissä ei ollut juoksevaa vettä. Majoituspaikka ei vastannut niitä tietoja mitkä yrittäjä oli matkanjärjestäjille antanut tai minkäläisen kuvan majoituksesta sai yrityksen nettisivuilta.

Onneksi retkeläiset olivat hyvin ymmärtäväisiä ja alkujärkytyksen jälkeen tilanteeseen sopeuduttiin hyvin. Illallinen nautittiin Ryysyrannan päärakennuksessa, jonka jälkeen ohjel-

massa oli vielä Ryysyrannan isännän vetämät humppatanssit.

LAUANTAI 20.4 RUHTINANSALMI

www.ruhtinansalmi.fi

Lauantaina lähdimme aamupalan jälkeen Ryysyrannasta jatkamaan matkaa kohti Juntusrantaa. Pysähdimme matkan varrella hetkeksi ihastelemaan Reijo Kelan taideteosta nimeltä Hiljainen kansa.

Juntusranta sijaitsee Suomussalmen kunnassa, 70 kilometrin päässä kuntakeskuksesta ja 100 kilometrin päässä Kuusamosta. Suomussalmella on yhteensä 9 000 asukasta ja Juntusrannalla noin 130 kyläläistä.

Juntusrannassa vierailimme Ruhtinansalmessa, kyläyhdistyksen kylätalossa. Kylätalo ei ole entinen koulu, vaan se on rakennettu 1964 urheilutaloksi. Urheilutalo rakennettiin melkein kokonaan lahjoitetusta rakennusmateriaalista sekä talkoilla. Talolla on ollut paljon tapahtumia 60-luvulla, mutta toiminta alkoi vähitellen hiipua, kunnes 90-luvulla toimintaa ei ollut juuri ollenkaan.

Vuonna 2006 kyläyhdistyksellä oli esiselvityshanke, jossa selvitettiin taloudellisesti parasta vaihtoehtoa kylän yhteisen kokoontumispaikan hankkimiseksi. Aluksi kyläyhdistys

pohti uuden kylätalon rakentamista, mutta loppujen lopuksiärkevin ratkaisu oli kunnostaa urheilutalosta kylätalo.

Urheilutalon omisti pieni urheiluseura, jonka toiminta oli vähäistä. Urheiluseura tahtoi mielellään myydä urheilutalon halvalla kyläyhdistykselle, mutta myyntiaikeet tyssäsivät lahjaveroon. Lopulta tähänkin ongelmaan löydettiin ratkaisu ja kyläyhdistys ja urheiluseura yhdistettiin ja urheiluseuran nimi ja hallituksen kokoonpano muutettiin. Näin säästyttiin urheilutalon omistajanvaihdokselta.

Kylätalon kunnostus hankkeistettiin ja kunnostukseen sekä hankkeen muihin toimenpiteisiin upposikin yli 140 000 euroa. Kylätalo on suuri, 500m² ja lämmityskustannukset ovat vuosittain 1 200 euroa. Sähköön kuuluu vuodessa noin 1 000 euroa.

Ruhtinansalmen Tulevaisuuden älykylä -hanke on valittu Brysselissä vuonna 2010 Suomen parhaaksi kehittämishankkeeksi. Hankkeen tavoitteena oli saada kylälle enemmän vakituisia asukkaita sekä matkailijoita, virkistää kylätalon toimintaa sekä parantaa tie- ja tietoliikenneyhteyksiä.

Hanke päättyi vuonna 2012 ja osa tavoitteista saavutettiin, tosin joihinkin tavoitteisiin ei ehditty paneutua lainkaan. Hankkeen aikana

luotiin onnistunut kiinteistöporssi, jota varten kartoitettiin kylän tyhjä kiinteistöt sekä tontit. Myytävänä ja vuokrattavissa olevista kiinteistöistä ja tonteista tehtiin esitteet suomen, englannin ja saksan kielellä. Ostajia löytyikin enemmän mitä myytäviä kiinteistöjä oli.

LENTIIRA

www.lentiirankyla.com

Kuhmon kaupungissa sijaitsevassa Lentiiran kylässä on ollut asutusta jo 1600-luvulta asti. Tällä hetkellä kylässä asuu noin 180 vakituista asukasta ja paljon vapaa-ajan asukkaita. Kylällä on paljon pieniä yrityksiä, kuten maatiloja ja hevostiloja sekä myös kyläkauppa. Kyläyhdistys on ostanut entisen Lentiiran koulun 50 eurolla. Vaikka koulu oli halpa, sen ylläpitäminen on kallista. Öljykustannuksia tulee vuosittain noin 15 000 euroa.

Kyläyhdistys järjestää kuukausittain erilaisia tilaisuuksia, joihin liittyy myös palveluita kuten käsitöiden myyntiä, hierontaa, lounaspalveluita sekä luennoitsijoita teeman mukaan. Tapahtumien teemat ovat yleensä liittyneet terveyteen ja hyvinvointiin.

Kesällä kyläyhdistys järjestää kesätapahtuman nimeltä Kesäpäivät. Vuonna 2012 Kesäpäivillä oli noin 1 000 kävijää, joten tapahtuma on to-

della suosittu. Tapahtumassa on mm. Heinäseivästyksen MM-kisat, lähiruokamyntiä, lasten ohjelmaa yms. Tämän vuoden Kesäpäivät järjestetään 13.7.2013.

Kyläyhdistyksellä on ollut paljon erilaisia hankkeita. Kulttuurihistoriallisia kohteita on kartoitettu, kunnostettu sekä markkinoitu hankkeen avulla. Tällä hetkellä kyläyhdistyksellä on työn alla Palvelukeskusmalli -hanke, jonka tarkoituksena on parantaa tietoliikenneyhteyksiä, jotta hoitajan palveluita voidaan tarjota koteihin Internetin välityksellä. Kyläyhdistyksen hankkeet ovat työllistäneet kaksi henkilöä, mutta tällä hetkellä hankkeissa ei ole palkattua työvoimaa.

Kylätalon yhteydessä kyläyhdistys pyörittää leipomoa nimeltä Piirakkapuoti, jossa valmistetaan ja myydään piirakoita, pitsoja, leipiä yms. ja tiloissa on myös kahvila. Yhdessä pihan rakennuksista pidetään kirpputoria, jota on tarkoitus tulevaisuudessa laajentaa. Kylätalolla on vuokra-asuntoja, joista yksi on tällä hetkellä vuokrattuna sekä vesipiste mökkiläisille. Kylätalolla järjestetään myös erilaista harrastustoimintaa sekä pidetään leirikouluja.

Lentiiran kylätalolta siirryimme linja-autolla Lentiiran lomakylään.

Lentiiran Lomakylä on 45 kilometrin päässä Kuhmon keskustasta. Lentiiran Lomakylällä on pitkät perinteet matkailun alalta, sillä matkailupalveluita on tarjottu jo vuodesta 1967. Aikaisemmin Petäjäniemen Lomakylän nimellä toiminutta matkailuyritystä isännöivät tällä hetkellä Eija ja Toivo Heikkinen.

Lomakylän isäntä Toivo Heikkinen kertoi meille tervan poltosta sekä käytöstä. Pääkäyttö on tietysti puun pintakäsittely tavoitteena parempi sään- ja kulutuksenkesto. Suomessa tervaa myydään eniten kirkkoille, joiden kattoja täytyy tervata.

Ennen myös nahkasta valmistetut jalkineet, reput, suitset sekä sepien takomukset saivat usein tervasi-lauksen. Myös tervan lääkinnällinen käyttö oli yleistä, niin kotieläimiin kuin ihmisiinkin sovellettuna. Erilaisia voiteita ja lääkkeitä saa nykyäänkin mitä moninaisimpiin vaivoihin.

Tervan ohella itse tervahaudanpoltto tapahtumana herättää kiinnostusta ja kesällä 2000 poltettu "Maailman suurin tervahauta" keräsi paljon katsojia. Kyseisessä tervahaudassa hiillettiin noin 1 100 pinokuutiometriä mäntypuuta, mikä tuotti noin 35 000 litraa tervaa.

HOTELLI KALEVALA JA KALEVALA SPIRIT

Yövyimme 3 kilometrin päässä Kuhmon keskustasta sijaitsevassa Hotelli Kalevalassa. Heti kun tavarat oli vietty huoneisiin, pääsimme saunomaan. Hotelli Kalevalan sisustus on täynnä hauskoja Kalevala-epokseen liittyviä yksityiskohtia ja koko hotelli on "Kokko"-linnan muotoon rakennettu. Hotelli sijaitsee ison Lammasjärven rannalla.

Saunomisen jälkeen siirryimme illalliselle läheiseen Kalevala Spirit -kylään. Aluksi pääsimme tapaamaan Joulupukkia ja saimme kuumaa glögiä. Tämän jälkeen saimme maittavan illallisen paikan isännän viihdyttäessä meitä. Harmillisesti emme päässeet Kalevala-aiheiselle kierrokselle kylässä, mutta ilta oli tästä huolimatta oikein mukava ja ruoka oli maittavaa.

SUNNUNTAI 21.4 HEINÄMÄKI

koti.kainuu.com/kpokyla

Sunnuntain tutustumiskohteena oli Sotkamon kunnassa sijaitsevat Heinämäen kylätalo Heinis. Heinämäellä on noin 250 asukasta, mutta vapaa-ajanasukkaita on todella paljon, sillä alueella on noin 100 mökkiä. Heinämäen ala-aste lopetettiin vuon-

na 2004 ja Heinämäen kyläyhdistys osti koulun hintaan 50 euroa.

Ennen koulua paikalla on ollut maatila ja alueen pääelinkeinoina ovat olleet viljely ja tervan poltto. Kylän asutus on tullut Kuhmosta päin 1600-luvulla. Heinämäen aluetta on kutsuttu ennen Sydänmaaksi alueen rauhallisuuden ja hyvien vesireittiyhteyksien vuoksi.

Heinämäen kyläyhdistyksellä on ollut useita hankkeita, joista ensimmäinen oli koulun hankintaan ja kunnostukseen tarkoitettu investointihanke. Koulun lämmitykseen käytettävään öljyyn kuluu vuosittain noin 2 000 euroa. Koulua lämmitetään pääsääntöisesti puulla ja puut tehdään talkootyönä. Kyläyhdistyksen liikevaihto on vuosittain 30 000 – 40 000 euroa ja vuosittaiset menot ovat noin 20 000 euroa. Kaikki "viivan päälle" jäävä raha menee yleensä hankkeiden omarahoitukseen.

Kyläyhdistyksessä on yhteensä 183 jäsentä, jotka ovat kaikkialta Suomesta ja jopa ulkomailta mm. Sveitsistä ja Venäjältä on jäseniä kyläyhdistyksessä. Alle 18-vuotiaat jäsenet eivät maksa jäsenmaksua. Kausiasukkaillakin on mahdollisuus vaikuttaa kylän asioihin, sillä kyläyhdistyksen johtokunnassa on kausiasukkaiden

edustaja. Kyläyhdistyksen puheenjohtajana toimii Pasi Korhonen.

Kyläyhdistys järjestää yhteistyössä paikallisen metsästysseuran kanssa kuukausittain tapahtumia. Tapahtuman järjestäminen on suhteellisen helppoa sillä kyläyhdistyksessä on jäseniä, jotka ovat järjestyksenvalvoja ja joilla on hygieniapassi. Kuukausitapahtumat ovat melko perinteisiä kuten pilkkikisoja, joululauluiltoja, metsästyskauden avajaisia yms.

Kesällä järjestetään iso verkostoitumistapahtuma nimeltä Kesäpäivä Heinämäellä. Tapahtumaan osallistuu paljon vapaa-ajanasukkaita ja väkeä naapurikylistäkin. Tapahtumassa on aina ruokailu ja ohjelmaa, mutta ohjelman sisältö vaihtuu vuosittain.

Kuntien välinen yhteistyö on vähäistä ja Sotkamon kylillä ei ole omaa kylien kattojärjestöä. Naapurikylien tapahtumiin osallistuminen on oikeastaan ainoa yhteistyön muoto tällä hetkellä. Kyläyhdistys tekee yhteistyötä joidenkin tahojen kanssa kuten ProAgria Kainuun sekä Elävä Kainuu LEADER:in kanssa.

Kylätalo tekee varainhankintaa muun muassa vuokraamalla kylätalon tiloja tapahtumiin sekä majoitukseen. Koko kylätalon vuokraaminen maksaa 350 euroa ja huoneistojen vuokra vaihtelee 60-90 euron välil-

lä. Tilaisuuksiin on mahdollista tilata kyläyhdistykseltä pitopalvelu, mutta pitopalvelun saa järjestää myös itse.

Kylätalon toiminnassa on huomioitu myös nuoret. Nuorille järjestetään kesällä viikon mittainen taideleiri ja talvella kylätalo toimii nuorille ”hengailupaikkana” missä voi viettää aikaa kavereiden kanssa ja pelata biljardia. Piha-alueelta löytyy myös SM-tason frisbeegolfkenttä.

Kylätalon yhteydessä on myös näyttelytoimintaa. Ensimmäinen näyttely avattiin vuonna 2007. Tällä hetkellä näyttelytilassa on heinäkuussa 2012 avattu Lavastaja Ralfin Forströmin 50-vuotistaiteilijajuhlanäyttely. Näyttelyssä on vierailut jo 1 500 kävijää.

RETKELLE OSALLISTUI 48 HENKILÖÄ SEURAAVISTA YHDISTYKSISTÄ:

Ruotsalon kyläyhdistys ry

<http://pp.kpnet.fi/merenrannalla/dokumentit.html>

Yli-Kannuksen kyläyhdistys ry

<http://yli-kannus.kpkylat.fi>

Lampinsaaren kyläyhdistys ry

<http://kylat.vihanti.fi/lampinsaari>

Pyhjärven kolmikanta ry

<http://www.pyhajarvikk.com>

Pohjois-Iin kyläyhdistys ry

<http://www.pohjoisiinkylayhdistys.fi>

Hirvasniemen kyläyhdistys ry

<http://www.hirvasniemi.fi>

Pikkaralan kyläyhdistys

<http://pikkarala.blogspot.fi>

Mäntyrinta-Honkalan kyläyhdistys ry

<http://www.ita-muhos.com>

Köyhäjoen kyläyhdistys ry

<http://www.koyhajoki.net>

Mattilanperän kyläyhdistys ry

<http://www.mattilanpera.net/kylayhdistys.htm>

Kempele-seura ry

<http://kempele-seura.blogspot.fi>

Kyläyhdistys Leskelä ry

<http://leskela.webs.com>

Jokivarren kyläyhdistys ry